

נחלת ה' גליון 30 - אלול תשע"ו

המשגיח הגה"צ רבי יחזקאל לוינסטיין זצ"ל

נחלת ה'

נבואות ה' לאחרית הימים
כשה' עושה משפט בירושלים - מלכותו והטבתו
מתבססת בירושלים
מדברי רבותינו
המשגיח הגה"צ ר' יחזקאל לוינשטיין זצ"ל

מעניני הפרשה
ארץ ישראל ומשפט צדק - והשפעתם זה על זה
דבר העורך
המשפט בראש השנה - על ארץ ישראל

נחלת ה' דא ארץ החיים, והכי קרא לה דוד מלכא לארץ ישראל דאיהי ארץ החיים - נחלת ה' (זוה"ק וירא קטו, א).

גליון תורני בעניני ארץ הקודש נחלת ה' - גליון 30 אלול תשע"ו

דבר העורך

בגליון של שנה שעברה, הבאנו בטור זה את הערתו של הגאון ר' יחזקאל סרנא זצוק"ל על כך שענין המשפט בר"ה אינו מוזכר בתורה בפרשיות שבהן הוזכר המועד של ר"ה (בפרשת אמור, ובפרשת פנחס), אלא דווקא בפרשת עקב, בפסוק (דברים יא, יב) **"ארץ אשר ה' אלקיך דורש אותה תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה"**, ועל פסוק זה דורשים חז"ל (ר"ה ח, א) **"באחד בתשרי ר"ה לדין, דכתיב מרשית השנה עד אחרית שנה, מראשית השנה נדון מה יהא בסופה"**. והדבר צריך ביאור מה ענין שמיה אצל הר סיני, ומדוע דווקא בפרשה שבה מדובר על שבחה של ארץ ישראל כנס ענין הדין של ר"ה. ובגליון הנ"ל הרחבנו בישוב הענין. וכיון שאין בית המדרש בלא חידוש, נרחיב כאן שוב בדברים, בתוספת אומר הבא מן החדש. מלשון הפסוק הנ"ל, לפי ביאורם של חז"ל, אנו רואים שבאמת הדין בר"ה הוא על הארץ, וזה מתבטא בשני דברים, ראשית כל בזה שהמגמה של המשפט היא לברר כמה שפע לתת לארץ (וממנה לעם ישראל). ושנית, בזה שהארץ היא הנשפעת, כלומר, שהמשפט הוא לבדוק את המצב של הארץ, שמשנתה לפי המעשים שלנו, ונבאר את שני הענינים.

*

חז"ל בזוה"ק בפרשת תצוה (קפד, א) שואלים שמאחר וראש השנה הוא יום טוב ושמה - מדוע דווקא בו נעשה דין, המביא לקטרוגים של הסט"א, וגזירות?

ומבארים חז"ל, שטעם הדין בר"ה הוא משום שיום ר"ה הוא תחילת החודש השביעי, ובכל מקום - השביעי הוא זמן בו הקב"ה משפיע הרבה ברכה ושפע טוב, אלא שבשביל שכל זה לא יגיע למי שאינו ראוי, הקב"ה עושה דין, ומסלק את מי שאינו ראוי מהשפע רח"ל.

וממילא מבואר היטב מדוע הדין שייך לארץ ישראל, משום שארץ ישראל היא המקום שדרכו מגיע כל הברכה והשפע של העולם, כמו שאומרים חז"ל בזוה"ק פרשת תרומה (דף קנז, א): **"וכל טיבו וכל מזונו דכל ישובא - תמן נחית מלעילא (-יורד לארץ ישראל מלמעלה), ולית לך אתר בכל ישובא דלא אתון מתמן (- מארץ ישראל)"**.

וכדי לקבל מושג מה על הענין הזה - נביא את דבריו הנפלאים של הרמח"ל בספרו משכני עליון (גנוז רמח"ל עמ' קמט) שמאריך בענין זה בדברים עמוקים, וכך הוא כותב: **"המאור הנקרא 'שכינה' - שם נשרשו כל הנמצאים, להיותה נקראת במשל - אם הבנים, והכל יוצא מתחת ידיה. הארץ ומלואה השמים ושמי השמים וכל צבאותיהם, איש לא נעדר"**.

ובהקבץ כל השרשים האלה אל מקום אחד, באמצע יקרא שם כמו אבן אחת. והאבן הזאת יקרה מאוד, כלולה מכל יופי וחמדה, והיא הנקראת **"אבן שתיה"**. וכן היתה אבן הזאת בעולם הזה למטה במקום קודש הקדשים..

במקום הזה אשר זכרתי לך, נמצא דרך אחד גדול, סביב לאבן סביב, וזה הדרך הוא כמו ארץ רחבת ידיים מאד, ובה ערים גדולות ובצורות, לא נראו כהנה ברוב יפיים והדרם. וכל זה הדרך מאור עצמותו וזיו יפיו והדרו - של זה המאור (השכינה) אשר אני מדבר לך יצא. ועל כן היה המקום קדוש מאד, והאדמה אדמת קודש היא, אשר ממנה יצאה למטה

מעניני הפרשה

פרשת שופטים

ציון במשפט תפדה

בתחילת הפרשה התורה מצווה אותנו (דברים טז, יח): **"שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך אשר ה' אלקיך נתן לך לשבטיך"**. והתורה מדגישה שהמצווה היא **בכל שעריך אשר ה' אלקיך נתן לך**, כלומר דווקא בא"י.

בגמ' (מכות ז, א) למדו מפסוק אחר שסנהדרין נוהגת בין בארץ ובחוצה לארץ, ומה שנאמר אצלנו שהמצווה היא דווקא ב"שעריך" - דהיינו בארץ ישראל, מבארת הגמ' שכוונת הפסוק היא: **"בשעריך אתה מושיב בתי דינים בכל פלך ופלך ובכל עיר ועיר, ובחול" אתה מושיב בכל פלך ופלך ואי אתה מושיב בכל עיר ועיר"**.

כלומר, לו יצויר שבכל עיר ישנם חמשה מקרים שצריך לשפוט בכל יום, ודיין אחד יכול לשפוט עשרה דינים בכל יום, אזי בחול"ל מספיק להושיב דיין אחד לשתי הערים, שישפוט את עשרת המקרים שישנם בשתי הערים, ואילו בארץ ישראל צריך להושיב דיין לכל עיר, שישפוט את חמשת המקרים של אותה עיר. ועל אף שמספיק דיין אחד בשביל לשפוט את כל עשרה המקרים שבשתי העירות, בכל זאת צריכים למנות שופט בנפרד לכל עיר. (יעו' חזון יחזקאל על תוספתא סנהדרין ג, ז).

בהלכה זו בא לידי ביטוי ההבדל המהותי בין ארץ ישראל לחול"ל בענין המשפט. בעוד שבחול"ל ענין המשפט אינו בא אלא לתת מענה לבעיה שנוצרה בין שני בעלי הדין, הרי שבארץ ישראל ישנו צורך בעצם המשפט. ולכן בחול"ל הכל לפי הצורך, וכאשר עיר מסוימת אינה זקוקה לדיינים, הרי שאין אנו מצווים למנות שופט לאותה עיר. ולעומת זאת בארץ ישראל, כיון שישנו צורך בעצם המשפט, ממילא אף אם ניתן להסתדר בלא שופטים באותה עיר, הצריכה התורה להושיב שופטים בכל עיר ועיר.

משפט צדק - בונה את ארץ ישראל

וביאור הטעם שבא"י ישנו צורך בעצם המשפט, משום שנאמר (ישעיהו א, כז) **"ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה"**, דהיינו שהפדיון של ציון מחורבנה, הוא ע"י המשפט. ולכן בא"י צריך להושיב שופטים בכל עיר, משום שהעמדת השופטים בערי ארץ ישראל, גורמת לבנין ערי ארץ ישראל, וכל עיר צריכה שיהיה בה שופט ומשפט צדק - בשביל שתבנה ותכונן.

וכן במקומות נוספים מודגש הצורך של המשפט לצורך בנין הארץ, כמו שאומרים חז"ל במדרש תנחומא בפרשתנו (סימן א) **"ולא חרבה ירושלים אלא על קלקול הדין"**. ובזוה"ק יוצא (קנא, א): **"...דירושלם דינא איהו, ועל דינא קיימא, ועל דינא אתחבר"**.^[1]

משפט צדק - מזכה את עם ישראל לרשת את ארץ ישראל

דבר נוסף אנו רואים בפרשת השבוע, שמלבד מה שהמשפט בונה את א"י, המשפט גם גורם לכך שעם ישראל יכבשו את הארץ, כמו שאומר הכתוב **"צדק צדק תרדוף למען תחיה וירשת את הארץ אשר ה' אלקיך נתן לך"**. והביא רש"י את דרשת חז"ל על פסוק זה: **"צדק צדק תרדוף - הלך אחר בית דין יפה. למען תחיה וירשת - כדאי הוא מניי הדיינים הכשרים להחיות את ישראל ולהושיב על אדמתו"**.

הרי שהזכות של "צדק צדק תרדוף", תביא לכך ש"וירשת את הארץ".^[2]

חיבור המשפט לארץ ישראל - גורם שהקב"ה יתחבר לארץ ישראל, ויבנה אותה

וכעת נבא לבאר מדוע המשפט בונה את א"י וגורם לכך שעם ישראל יירשו אותה. חז"ל בזוה"ק מבארים בכמה וכמה מקומות יסוד מרכזי, שהעולם העליון והעולם התחתון מקבילים אחד לשני, וכל פרט שקיים בעולם העליון, כנגדו יש פרט בעולם

¹ וכך אומר הפסוק (מיכה ג, ט - י) **"שמעו נא זאת ראשי בית יעקב וקציני בית ישראל המתעבים משפט ואת כל הישרה יעקשו. בנה ציון כדמים וירושלם פְּעוּלָה"**. כלומר הפסוק אומר בתמיהה, וכי ה' בונה את ירושלים פְּעוּלָה. ועל כך מסיים הכתוב (שם, יב) **"לכן בגללכם ציון שדה תחרש וירושלם עיין תהיה והר הבית לבמות יער"**. דהיינו, לא רק שציון לא תבנה פְּעוּלָה, אלא שהיא אף תחרב בגלל זה. (יעו"ש פ"י מהר"ם אלשיך ובמלבי"ם).

וכך אומרים חז"ל (שבת קיט, ב) **"ואמר רבא לא חרבה ירושלים אלא בשביל שפסקו ממנה אנשי אמנה"**, שנאמר שוטטו בחוצות ירושלים וראו נא ודעו ובקשו ברחובותיה - אם תמצאו איש אם יש עושה משפט מבקש אמנה ואסלח לה". וגם כאן, הטעם שצריך שיהיו בירושלים אנשי אמנה, הוא משום שכאשר בירושלים יושבים אנשי אמנה - הרי הם בונים אותה ע"י משפט צדק שלהם - "ציון במשפט תפדה".

² ובכך מתבאר מה שכי' הגר"א (אדרת אליהו פרשת בלק מהדורא תנינא כב, ב. ד"ה לאמורי) "ידוע, כי יציאת מצרים היה בזכות אברהם, והליכת המדבר ע"י זכות יצחק, כיבוש ארץ ישראל על ידי יעקב, ולכן נקראת ישראל - על שם ישראל סבא".

ודבריו מבוארים עפ"י הנ"ל, שזכות המשפט מועילה לכיבוש הארץ, ולכן זכותו של יעקב שהוא איש האמת והמשפט כמו שאומר הכתוב (מיכה ז, כ) **"תתן אמת ליעקב"**, ואחז"ל (ילקוט שלה, תשמ"ג) **"יעקב תפס את האמת"** - היא שמועילה לכיבוש ארץ ישראל.

הארץ הנקראת ארץ ישראל, ארץ אשר ה' דורש אותה". עכ"ד הרמח"ל.

כלומר, בשכינה נשרשים כל הנמצאים, והכל יוצא מתחת ידיה, והמרכז שבו נשרשים כל הנמצאים - הוא אבן השתייה העליונה, ומסביבה של האבן ישנה ארץ רחבת ידיים, והיא ארץ ישראל העליונה. וכנגד זה בעולם התחתון יש ג"כ אבן השתייה שבקודש הקדשים, ומסביב לה ארץ ישראל התחתונה, וכח אבן השתייה מתפשט בכל ארץ ישראל - ומשם מגיע כל הברכה שיש בעולם.

[ענין זה שכל ארץ ישראל בבחינת אבן השתייה, מבואר ג"כ בביאור הגר"א שיר השירים א, ז, ובהערה 563 בהוצאת מוסד הרב קוק. וב"ברית הלוי" למהר"ש אלקבץ בעל ה"לכה דודי" (דף מא, א בד"ה היסוד השלישי) וזה לשונו: "רבים חשבו כי מעלת ארץ ישראל.. אינו אלא רק מפני שמירת בני ישראל המצוות בה.. וזה טעות בידם. אבל דע, כי שליומות ארץ ישראל הוא בעצמותה ממש, כי היא היתה הנקודה הראשונה בבריאה... וכענין אבן השתייה".]

וממשיך הרמח"ל שם (עמ' קנב): "וקודם בריאת העולם נברא הבית הקדוש הזה (- ביהמ"ק). כי מן הבית הזה לוקחים שפע וזכר כל הנבראים. ובהגיע אליו השפע הנשפע מן המלך, נראו כל חצרותיו וכל חדריו כולם מלאים כח ועצמה לתת לכל הקרב הקרב איש לפי מדרגתו. ועל כן לא פסק השפע מן הבית הזה מעולם [גם לאחר חורבן ביהמ"ק] כי לולא פסק רגע אחד היו מתבטלים כל הבריות מיד, נמצא שאין המלך מסיר עיניו מהיכלו כלל". עכ"ל הרמח"ל.

ובדברים אלו מתיישבת הקושיא בה פתחנו, מדוע הדין של ר"ה נאמר דווקא לענין ארץ ישראל, משום שאכן כל הדין של ראש השנה מוגדר במילים - "תמיד עיני ה' אלקיך בה", לדון מה יהיה בה מראשית ועד אחרית שנה, שהקב"ה עושה משפט כמה שפע להביא לארץ ישראל ומשם יגיע לבניה.

*

ומלבד הענין הנ"ל, שהדין הוא כמה שפע לתת לארץ, ענין המשפט הוא לראות כיצד השפיעו מעשי בני האדם על הארץ, כמו שהבאנו. ונבאר את הדברים:

נאמר (בראשית ו, יב) "וירא אלהים את הארץ והנה נשחיתה כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ". ומדייקים חז"ל בזה"ק (נח סא, א) את לשון הפסוק, שלא נאמר בו שהקב"ה ראה את מעשי בני האדם, אלא שהוא ראה את הארץ וראה שהארץ נשחיתה ונשתנתה לרעה, וזה מה שהעיד על כך ש"השחית כל בשר את דרכו על הארץ".

דהיינו שיעקר הדין הוא לראות כיצד השפיעו מעשי בני האדם על הארץ.

וענין זה, שהמצוות משפיעות על מצבה של הארץ מבואר בכמה מקומות כמ"ש תלמיד הרשב"א (ר' יעקב ב"ר חננאל סקילי בספר "תורת המנחה" פרשת עקב דרשה סח): "ואל תאמר ומה תועלת יש לארץ בקיום המצוות, ומה הרגש יש לאבן דומה ולעפר הארץ? שהרי מצינו בעשיית העבירות שהיא נענשת ומרגשת, דכתיב [בענין שפיכות דמים, בפרשת מסעי] (במדבר לה ל) זלא תחניפו את הארץ אשר אתם בה, כי הדם הוא יחניף את הארץ, ולא יכופר לה... [ובסוף פרשת העריות שבפר' אחרי] (ויקרא יח כה) זתטמא הארץ ואפקוד עוונה עליה" (שם שם כח) זלא תקיא הארץ אתכם בטמאכם אותה".

וכשם שיש לה עונש ונזק בעשיית העבירות כך יש לה תועלת בעשיית המצוות עליה, ואף על פי שדבר זה אינו מושג ומורגש בשכל האנושי, הוא מושג בשכל חכם הרוים כי א-ל דעות ה".

והארץ בזה ג"כ הגר"א בביאורו לשיר השירים (א, ג פי"ב).

שוורר הענין נמצא בנשמת הארץ, הלא היא השכינה הקדושה, [וכמש"כ רמ"ד וואלי (שמות ח"א, עמ' רכ"ו) "שנשמתה של זאת הארץ היא השכינה".] כמו שכותב רמ"ד וואלי (דברים, משנה למלך, עמוד ק"ט): "שתכלית כלל [כל המצוות] אינו אלא לתקן גופא דשכינתא... כי בשלומה יהיה להם שלום" ועפ"י אומר הגר"א (בסוף "ספרא דצניעותא" דף לט טור ב): "השכינה היא המקבלת עבודת בני אדם, והיא מתפעלת לפי מעשי בני אדם, וכך משפיעים אליה [שפע מהקב"ה]".

כלומר, שמעשה בני אדם פועלים שינוי במצב השכינה - "שהיא מתפעלת" - כלומר, נעשית בנויה ומתוקנת, או ח"ו הרבה ומקולקלת - "לפי מעשה בני אדם", וכך - לפי איך שהקב"ה בודק ומוצא את מצבה של השכינה, באותה מידה בא הקב"ה "ומשפיע עליה".

ובכך מבואר ג"כ מדוע הדין בר"ה נאמר דווקא בפרשה שמדברת על ענין א"י, כי אכן כל הדין של ראש השנה מוגדר במילים - "תמיד עיני ה' אלקיך בה", כלומר, שענין הקב"ה מסתכלות בארץ, לבדוק ולבחון את מצבה, ועל פי מצבה - הוא שופט כמה שפע להשפיע לנבראים מראשית שנה ועד אחרית שנה.

ולכן אנו מוצאים בכמה מקומות שהמשפט מתייחס לארץ, וכמש"כ "השפט כל הארץ" (בראשית יח, כח); "קומה אלהים שפטה הארץ" (תהלים פב, ח); "לפני ה' כי בא.. לשפוט הארץ" (תהלים צו, יג). ועוד. והדבר הוא כפשוטו, שהקב"ה שופט את הארץ כמה היא ראויה לקבל לפי מצבה - כדי לחלק לנבראים.

ויה"ר שיהיו כל מעשינו רצויים לפני ה', ועל ידי מעשינו ישמח הר ציון ותגל הארץ לפני ה' אשר בא לשפוט הארץ, כי ימצאה מתוקנת ובנויה על תילה, ואז ישפיע עליה שפע טוב השלם - לחלקו לבניה.

בברכת התורה, העורך

התחתון, שהוא דוגמא לו, והוא מייצג אותו בעולם הזה. וב"איתערוטא דלתתא" שמפעילים את הנברא שבעולם התחתון, הרי זה גורם "איתערוטא דלעילא" שהדבר שכנגדו בעולם העליון יפעל באותו אופן. [ובכך מבארים חז"ל את הפסוק זה (קהלת ז, יד) "גם את זה לעמת זה עשה האלקים"].

והנה מעשה המשפט מייצג את הקב"ה, שהוא נקרא "אלקי המשפט" (מלאכי ב, יז), ובעשיית אומרים "בא"י המלך המשפט", דהיינו שזו מידתו, ו"חותמו של הקב"ה אמת" (שבת נה, א). ואמרו בזה"ק פרשת מצורע (דף נג, א): "משפט ודאי דא קודשא בריך הוא".

וממילא, כאשר עושים משפט צדק בארץ ישראל, ומחברים את המשפט לארץ - הרי זה גורם שהקב"ה יתחבר לארץ ישראל, ויבנה אותה בבנין שלם.

וכך מבאר הרמח"ל (ספרי רמח"ל ח"ד עמ' רנז) "ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה. ורזא דא, דפירוקא דציון לאו איהו אלא במשפט, מאי משפט - דא קוב"ה".

כשהקב"ה מתחבר לארץ ישראל - עם ישראל יורשים את ארץ ישראל

ובזה מבואר ג"כ הדבר השני שהבאנו, שהמשפט גורם לכך שבני ישראל יירשו את הארץ. ונבאר את הדברים עפ"י שתי הקדמות: א: לעיל נתבאר ש"משפט צדק" מייצג את הקב"ה. ואמנם יש להוסיף, שגם "עם ישראל" מייצגים את הקב"ה, ולכן אמרו בזה"ק אמור (צג, ב) שכאשר בני ישראל מתאחדים עם ארץ ישראל, הרי זה מקביל לכך שהקב"ה מתייחד עם שכינתו.

ב: כשם שע"י "איתערוטא דלתתא" - מתעורר "איתערוטא דלעילא", כך אחרי שהתעוררה ה"איתערוטא דלעילא" - מתעוררת ומתחזקת ה"איתערוטא דלתתא".

וממילא הדברים הולכים בסדר הבא: ע"י שהמשפט צדק (שמייצג את הקב"ה) מתחבר לארץ ישראל - הקב"ה מתחבר לארץ ישראל, וע"י שהקב"ה מתחבר לארץ ישראל - עם ישראל (שמייצגים את הקב"ה) מתחברים לארץ ישראל וזוכים לכבוש אותה.

וכך מבאר הרמח"ל בהמשך (שם): "ציון במשפט תפדה.. כדון ושביה בצדקה; דבתר דיתחבר צדיק (קוב"ה) וצדק (ושכינתיה) - כדון יהדרון עמא לקיניהון".

ומעתה מחווים דברי חז"ל במה שאמרו "כדאי הוא מנוי הדיינין הכשרים להחיות את ישראל ולהושיבין על אדמתן". דהיינו, "מינוי הדיינים הכשרים" - הוא קיום הכתוב (ישעיהו א, כז) "ציון במשפט תפדה", ובעקבות זה מגיע "להושיבין על אדמתן" - כנגד "ושביה בצדקה", שע"י ש"ציון במשפט תפדה", ע"ז חוזרים עם ישראל לארץ הקודש.

הכח לשפוט משפט צדק - מכח ארץ ישראל

עד כאן ראינו כיצד המשפט נצרך לארץ ישראל, אמנם הכתוב ממשיך להודיע לנו כיצד ארץ ישראל נצרכת למשפט, כמו שממשיך הפסוק בפרשתנו (דברים יז, ח) "כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם בין דין לדין ובין נגע לנגע דברי ריבת בשערך וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה'". ופירש"י, "כי יפלא. כל הפלאה לשון הבדלה ופרישה, שהדבר נבדל ומכוסה ממך".

כאשר המשפט נפלא ומכוסה ממך, אין זה אלא משום שאתה לא נמצא במקום בו בחר ה' להשכן את שכינתו, והעיצה לכך היא - וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה'.

וממשיך הכתוב (שם, ז) "ועשית על פי הדבר אשר יגידו לך מן המקום ההוא אשר יבחר ה' ושמרת לעשות ככל אשר יורוך". ומפסוק זה למדו בגמ' (עבודה זרה ח, ב) שאין דנים דיני נפשות אלא בלשכת הגזית "דכתיב ועשית על פי הדבר אשר יגידו לך מן המקום ההוא - מלמד שהמקום גורם".

הרי שכאן התורה מלמדת אותנו, שלדיני נפשות שצריך "כח משפט" גדול, צריך את הכח של ארץ ישראל בדרגה הכי גבוהה, ולכן הסנהדרין צריכה לשבת במקום המקדש, שבו יש את הקדושה הגדולה ביותר של ארץ ישראל [שהרי מקום המקדש וארץ ישראל הוא ענין אחד, אלא שמקום המקדש הוא המוח הפנימי, ואורו מתפשט בכל ארץ ישראל, וכמש"כ רמד"ו (דברים, משנה למלך, עמוד תמ"ו)] - "שהמקום גורם".

ואותו ענין אנו מוצאים באופן כללי על כל ארץ ישראל, וכמו שאמרו (סנהדרין יד, א) "אין סמיכה בחוצה לארץ", דהיינו שרק בא"י אפשר לסמוך את השופטים ולתת להם בכך את הכח לשפוט.

וביאור הדבר, משום ש"משפט אמת" - אינו דבר טבעי, אלא בשביל משפט אמת - צריך לקבל מכוחו של הקב"ה, כמו שאומר הפסוק (תהלים פב, א) "אלקים נצב בעדת א-ל", וכשאין הקב"ה שורה, אין הצלחה במשפט^[3].

וממילא דווקא בא"י, בה שורה הקב"ה, אפשר לשפוט משפט צדק. ובבית המקדש, ששם הקב"ה שורה ביתר שאת, גם כח המשפט הוא הכי בתוקף, ולכן דווקא שם, בלשכת הגזית, צריכים הסנהדרין לשבת.

³ ובזה"ק (מצורע נג, א) ביאור בזה את הפסוק (ישעיהו א, כא) "איכה היתה לזונה קריה נאמנה מלאתי משפט צדק ילין בה ועתה מרצחים" שכ"ז שהיא היתה "מלאתי משפט", שהקב"ה אלקי המשפט היה שורה בה, אז - צדק ילין בה - היה בכוחם לשפוט משפט צדק, ואילו עתה - שאין הקב"ה שורה בה - מרצחים. ומאידיך נאמר בזכריה (ח, ג) "כה אמר ה' שבתני אל ציון ושכנתי בתוך ירושלים ונקראה ירושלים עיר האמת" - שכאשר הקב"ה חוזר לירושלים, יש ליושביה הצלחה לעשות משפט אמת.

נבואות ה' לאחרית הימים

מלכות ה' בארץ ישראל ובירושלים

אמנם ממשיך שם הרמח"ל לבאר כיצד הקב"ה כן מתקשר אל בריותיו: "ואולם עוד רצה בטובו וחסדו, להשפיל כביכול בענוותו את רום כבודו, ולהיות מתייחס אל נבראיו, אף על פי שבאמת אין להם יחס עמו כלל, ורצה להיות להם במדרגת מלך אל עם, שיחשב להם לראש, ולמנהיג, ולהתכבד כביכול בם כמלך שמתכבד בעמו... ובבחינה זו נקראהו מלכו של עולם".

דהיינו, שהאפשרות היחידה שעל ידה יחשב שהקב"ה יש לו יחס כלפי עם ישראל - היא ע"י שהקב"ה יהיה "מלך על ישראל".

וממשיך הרמח"ל, שע"י מלכותו של הקב"ה עלינו "ימשך מזה הטוב הרב והשלווה הגדולה לנבראים", ומשום "שהשלמות האמיתי של הבריאה הוא המשך לה משלמותו יתברך, כי הוא לבדו השלמות".

ובכך מבאר הרמח"ל (ב"מאמר החכמה") את תפילותינו בר"ה על מלכות ה': "הנה המצב הטוב שישאר בו העולם, הוא שיהיו הברואים בכל ההכנה המצטרפת, ומלכותו ית' תהיה מתגלית עליהם תמיד, והם מקבלים מזה טובה אחר טובה עד אין תכלית, כי הנה הוא ית' שבלתי בעל תכלית (- בלי גבול), וטובו בלתי בעל תכלית, ובהיותו שורה עליהם ומתקשר בם - ימצאו מקבלים טוב בלא תכלית, וזהו ותמלוך אתה ה' לבדך וכו', והוא מה שאמר הכתוב לדור דור וכו', כי מלכותו ית' יהיה לנצח נצחים והזוכים לו נהנים בו לנצח נצחים".

וכמו שבשביל שהקב"ה יהיה נקרא קשור ודבוק לעם ישראל - צריך שהוא יהיה מלך על ישראל, כך בשביל שיהיה נקרא שהקב"ה קשור ודבוק לירושלים, שבה הוא מעביר את שפע הטוב לישראל, צריך שהוא ימלך בירושלים. וכמו שאנו אומרים בתפילת ראש השנה: "ותמלוך אתה ה' לבדך על כל מעשיך בהר ציון משכן כבודך ובירושלים עיר קדשך ככתוב בדברי קדשך ימלך ה' לעולם אלקיך ציון לדור דור הללויה".

ובקדושת שחרית של שבת אומרים "מתי תמלך בציון בקרוב בימינו לעולם ועד תשכון. תתגדל ותתקדש בתוך ירושלים עירך לדור דור ולנצח נצחים...".

מלכות ה' בירושלים - ע"י עשיית המשפט

ומעתה אנו מגיעים אל היסוד השלישי, שמלכות ה' היא ע"י המשפט ומשום שאחד האמצעים היותר מרכזיים ליצור את המצב של מלכות ה' הוא ע"י עשיית משפט, כמו שכותב הרמב"ם (הלכות מלכים, ד, ט): "ש"אין ממליכין מלך תחלה אלא לעשות משפט ומלחמות. שנאמר (שמואל א - ה, ט): ושפטנו מלכנו". עכ"ל. וכך נאמר על מלכות בית דוד (ישעיהו ט, ו): "על כסא דוד ועל ממלכתו להכין אתה ולסעדה במשפט ובצדקה וגו'". כלומר שעשיית המשפט - מכין וסועד את ממלכת דוד.

ולכן אומרים חז"ל (ברכות יב, ב) שבעשרה ימים שבין ר"ה ליום הכפורים אומרים המלך הקדוש והמלך המשפט. ופירש"י "לפי שבמים הללו הוא מראה מלכותו לשפוט את העולם". כלומר, "המלך המשפט" פירושו "שמגלה את מלכותו על ידי המשפט". [והוא מפורש ג"כ בדברי חז"ל בזה"ק (בשלח מד, ב; ויצא קס, ב) שבר"ה הקב"ה נקרא מלך בגלל שאז הוא יושב בדין].

ושלשת היסודות הנ"ל מבוארים בכתוב (ישעיהו לג, כב): "כי ה' שופטנו ה' מחוקקנו ה' מלכנו הוא יושענו". דהיינו שמה שה' שופטנו, הוא אמצעי לכך שה' יהיה מלכנו, וה' מלכנו הוא אמצעי לכך ש"הוא יושענו". [וע"ע במסגרת המרכזית בד"ה "המשפט מביא להטבה"].

ומעתה מבואר היטב מדוע הקב"ה עושה את משפט האומות דווקא בירושלים, משום שדווקא בירושלים שנצרך שהקב"ה ימלך בה כדי להתקשר אליה ולהיטיב לה, דווקא שם צריך שיהיה מקום המשפט המבסס את המלכות. [וראה עוד במסגרת].

ביסוס מלכות ה' מצד ישראל - שיכירו במלכותו וישתעבדו לו בירושלים

עד כאן דיברנו על הפעולות שמצד הקב"ה, שהוא עושה משפט בירושלים, כדי לבסס מלכותו בירושלים, כדי להיטיב לירושלים.

הנביא יחזקאל (לח, ח) מתאר את מלחמת גוג ומגוג: "באחרית השנים תבוא אל ארץ משובבת מחרב, מקבצת מעמים רבים, על הרי ישראל אשר היו לחרבה תמיד, והיא מעמים הוצאה, וישבו לבטח כלם". כלומר, הקב"ה אומר לגוג, שבאחרית הימים תבוא אל ארץ ישראל, ששבו אליה פליטי חרב - אשר נתקבצו מארצות עמים רבים, ותבא להילחם על הרי ישראל שהיו חרבים זמן רב, ועכשיו יושביה יצאו מגלות העמים, ויושבים לבטח בארצם.

ופירש רש"י: "והיה לך לשום על לב שהיא מעמים הוצאה, והמוציאה מן העמים לא יעזבנה בידך", כלומר שהיה לך ללמוד מכך שכל ישיבתם בארץ אינה באופן טבעי, שהשמירה הניסית תמשיך, ומלחמתך בהם לא תצליח.

וממשיך הנביא לתאר את הכנותיו של גוג למלחמה, כאשר המטרה של הקב"ה בזה היא "למען דעת הגוים אותי בהקדשי כן לעיניהם גוג", וזה ע"י שיראו את המשפט שה' יעשה בגוג שבא להילחם בישראל כמו שממשיך הנביא: "וקראתי עליו לכל הרי חרב... ונשפטתי אתו בדבר ובדם וכו'", וע"י זה: "והתגדלתי והתקדשתי ונודעתי לעיני גוים רבים וידעו כי אני ה'".

מלשון הפסוקים אנו רואים שהמשפט שהקב"ה יעשה נגד גוג - יהיה בכללות ארץ ישראל, אמנם מאידך אנו מוצאים בנביא יואל שהקב"ה יעשה איתו משפט במיוחד בעמק יהושפט אשר בירושלים [עמק יהושפט הוא בין הר הבית להר הזיתים. עיין כתיבי רמב"ן ח"א עמוד שסח], כמו שאומר הנביא (יואל ד, ז, ב) "וקבצתי את כל הגוים והורדתיים אל עמק יהושפט, ונשפטתי עמם שם על עמי ונחלתי ישראל אשר פזרו בגוים ואת ארצי חלקו", ופירש הרד"ק שם שמדובר על מלחמת גוג ומגוג, ועליה אומר הנביא "וקבצתי את כל הגוים" דהיינו "שאתן בלבם שיבאו עם גוג ומגוג, וכן אמר בנבואת יחזקאל (לט, ו) והביאותיך אל הרי ישראל", וכל זה יהיה בשביל לשפוט אותם בעמק יהושפט אשר בירושלים.

וצריך להבין מדוע המשפט צריך להיות דווקא בירושלים, מקום ה"משוש חתן על כלה" של הקב"ה עם ישראל, הרי לכאורה מן הראוי היה לעשות את זה במקום צדדי, ואת ירושלים להשאיר נקיה ושמחה בשלמות הטוב, ולא די שהקב"ה אינו מעביר את המשפט והעונש אל מחוץ לירושלים, אלא אדרבה, הוא גורם לגוים להגיע לירושלים כדי לשפוט אותם דווקא שם.

משפט ה', מלכות ה', דבקות ה', טוב ה' - בירושלים

אמנם ביאור הדברים שאדרבה, דווקא משום בירושלים נבחרה להיות המקור של כל שפע הטוב - וכפי שאומר הכתוב (תהלים קכט, ה) "יברך ה' מציון וראה בטוב בירושלים", ופירש במצודות "שציון מקור שפע הברכות כולן" (והארכנו בזה בדבר העורך) - דווקא משום כך, המשפט צריך להיעשות בירושלים.

וביאור הענין ע"פ שלשה יסודות: א. בשביל שהשי"ת ישפיע את טובו, נצרך שהוא ישכון בירושלים ויהיה קשור אליה.

ב. הקשר של הקב"ה לירושלים הוא ע"י שהוא מולך בה. ג. ומלכותו נעשית ע"י המשפט.

ונבאר את שלשת היסודות הנ"ל:

א. כפי שביארנו, השפעת טובו של הקב"ה אינה אלא ע"י שהוא מתקשר אל בריותיו, כמ"ש הרמח"ל (ב"מאמר החכמה") שע"י שהקב"ה "שורה עליהם ומתקשר בם - ימצאו מקבלים טוב בלא תכלית". [דבריו המלאים יובאו להלן]. וכמו שצריך שהקב"ה ישרה על עם ישראל ויתקשר בם, כך צריך שהוא ישרה בירושלים ויתקשר בה וכפי שנאמר על כל א"י "הארץ... אשר אני שכן בתוכה" (במדבר לה, לד), ועל ירושלים בפרט נאמר "וה' שוכן בציון" (יואל ד, כא); "כי בחר ה' בציון אוה למושב לו" (תהלים קלב, יג).

בשביל שהשי"ת יתקשר בירושלים - צריך שהוא ימלך בירושלים

אמנם כאן אנו צריכים ליסוד השני, שהקשר של הקב"ה לירושלים הוא ע"י שהוא מולך בה. והוא משום שבאמת צריך להבין כיצד אפשר לומר שה' שוכן בציון, והרי הקב"ה אין לו שום יחס אל נבראים, ולא אל מקום כמו ירושלים, כמו שכותב הרמח"ל (דרך ה' ח"ד פ"ד סימן ב) "כי אמנם אמיתת מציאותו יתברך הוא דבר בלתי נתלה בזולתו כלל, ובלתי מתייחס לזולתו...".

ואמנם גם לעם ישראל יש תפקיד באותה מלכות, כמו שכותב הרמח"ל (דרך ה' שם) "ואולם בבחינה זו גם כן חייבים אנו להכיר **בכל יום, ולקיים מלכותו עלינו, ולהשתעבד אליו** ולגזירותיו כעבדים אל מלכם, וזה נקרא 'קבלת עול מלכות שמים', ונכלל ענינה בפסוק זה של שמע ישראל, דהיינו **ההודאה בדבר זה** שהוא מלך מלכי המלכים, מולך בכל בריות העליונים והתחתונים, ולקבל עול מלכותו והשתעבד אליו, וכמו שכתבתי".

כלומר שמלכות ה' אינה נעשית אלא ע"י שאנו עושים ג"כ את החלק שלנו בשני דברים: א. בזה שאנו מכירים במלכותו. [ע"י שמות רבה (כג, א): "...משעמדת בים ואמרנו שירה לפניך ב'א' - **נתישבה מלכותו**..."]. ב. בכך שאנו משתעבדים אליו.

ועל זה אומרת התורה (שמות לד, כג) "שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני האדון ה' אלקי ישראל" - דהיינו שרצון הקב"ה שיבואו לירושלים בשביל "לראות" [ע"י חגיגה (ב, א): "יִרְאֶה יִרְאֶה". ופירש"י "יִרְאֶה כל זכורך את פני האדון. דמשמע שהאדם רואה את השכינה"], ואת מי לראות? - את פני האדון ה'" כלומר, את פעולות המלכות", וע"י להכיר במלכותו, וכך נוצרת הקרבה והשפעת הטוב.

וגם על החלק השני של ביסוס המלכות, דהיינו ע"י ההשתעבדות אל ה' - אנו רואים שדווקא ירושלים נבחרה להיות מקום עבודת ה' בקרבנות, ועליה נאמר הפסוק (יחזקאל כ, מ) "כי בהר קדשי בהר מרום ישראל נאם ה' אלקים שם יעבדוני כל בית ישראל כלה בארץ וגו'".

דברים האלו מבואר מה שנאמר בספר (עזרא ג, א) "ויגע החדש השביעי, ובני ישראל בערים, ויאספו העם כאיש אחד אל ירושלים", דהיינו שבראש השנה עם ישראל יצאו מעריהם, כדי להיות בירושלים. וזהו משום שראש השנה הוא יום המלכת ה', והמקום ששם ה' מגלה את מלכותו - הוא בירושלים, ובשביל זה צריך ישראל יהיו בירושלים. ומצד שני הטעמים הנ"ל: א. משום שבירושלים הם יראו את פעולות מלכותו וע"י ימליכוהו בירושלים. ב. שע"י שיעבדוהו בירושלים - ימליכוהו בירושלים.

ובכך אנו יכולים להבין כמה גדולה זכותנו להיות בר"ה, יום המלכתו של הקב"ה בא", ובפרט אלו שזוכים להיות בירושלים שגדלה זכותם בהשראת מלכותו של הקב"ה ביום המלוכה, ומכחה יזכו לכל השפע המגיע ממלכותו של הקב"ה עלינו.

כי רצו עבדיך את אבניה

מעלותיה של א"י במשנתו של המשגיח הגה"צ ר' יחזקאל לוינשטיין זצ"ל

בשבועות אלו ראיתי איזה מכתבים מידידינו מארה"ב אשר כתבו לפה ומתאוננים מאד על מצב הרוחני, ודבריהם נותנת צער ודאגה... כן אלו אשר רצונם לנסוע לארצנו הק' להיות להם לעזר ולחיזוק לזה, כי זו היא פיקוח נפש ממש, כי כולם אשר נמצאים בארצנו הק', אף אלו אשר לא בירושלים, הם נמצאים במצב של תורה... תלמידים משיבתנו בנו פה שם לתהלה ולתפארת, גם אלו אשר חשבו שיהיו להם קישורים למצבם - הזמין להם ההשגחה ענינים טובים מאד לגופם ולנפשם, הנה מעולם לא פללתי על ענינים כאלו שהשיגו בעז"ה. (מכתב צ).

כמדומני ברור כי אין ארצות הברית בעד אלו אשר טעמו איזה טעם תורה, וביותר לאלו אשר עמדו אף מעט בדעת ובהבנת התורה מקיבועא ולא מקופיא, בפרט בעת כזו "... (מכתב עת. וע"ע מכתב שעא).

ידידי, הנה רב חיזוק צריך האדם בכל מקום, בפרט בארצכם - ארה"ב) אשר שורר רחמ"ל יותר הענין של "כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה", וזאת היא היפוך האמת. ע"י ידידי ברמב"ן סוף פ' בא. ועתה ידידי חזקו בבטחון, וכן חזקו הרצון על דבר ביאה לארצנו הקדושה. תודה לד' על אשר זכיתי להיות בארצנו הק'. (מכתב שט).

בא"י יש שמירה מיוחדת ואין לפחד

"ועתה אמרתי לכתוב לכת"ר, מה שכותב כי הוא רואה איזה סכנה מרחפת על ארצנו הק' ח"ו, ידע כת"ר כי אנשי א"י לא כן חושבים, ואומרים כי היא בית חיינו, מדוע יהיה "השפחה יותר בטוחה מגבירתה". (מכתב רב).

"הנה היטלר הרשע ימ"ש... כמעט כילה את כלל ישראל, והרי ידוע ומפורסם שעמד ממש בגבולות א"י, ולולי רחמי השי"ת המרובים היה נכנס לא", ויכול היה לכלות את יהודי א"י ואת הפליטים המועטים שהגיעו מגלות אירופה, והרי כל זה נס גלוי והוכחה לרחמי השי"ת וחסדו שהשאיר לנו שריד ופליט". (ח"ג עמ' קמה).

בארץ ישראל - יש הרגשת מנוחה ובטחון

"תדעו בני היקרים כי הפחד והאימה אשר נראה ונשמע הוא רק למי שהוא רחוק מארצנו. בארצנו הק' שורר ב"ה רוח מנוחה ובטחון, בפרט לתושבי ירושלים. ואם תשאלו מה הוא הגורם? הייתי אומר אולי הוא הסיבה כי ברכת השי"ת בתורתו "וישבתם לבטח" שורר בם. (מכתב ריז. וע"ע מכ"פ ט).

סייעתא דשמיא ושמחה אמיתית בא"י

הסבא מקעלם ז"ל היה מבאר "ואבדתם מהרה מן הארץ הטובה", ביאור, "הארץ הטובה" - שמטיבה עמו ונותנת לו סייעתא דשמיא. (ח"ה עמ' שנה).

...מה מאד צריך להיות שמחתו כי זכה להיות בארצנו הק'... להיות ארצנו הק' מקום שמחה אמיתית... הנה ב"ה עוד תקותי ע"ד לזכות לנסיעתי לארצנו הק' אשר היא חמדת ישראל. (מכתב לח).

דעו כי ב"ה אני מרגיש את עצמי בטוב הבריאות כי האויר בירושלים הוא מהיותר טובים שבעולם ואני מרגיש זה. (מכתב נז).

אסיים מכתבי בברכה, יתן ד' לזכות לפני וליינה של ארצנו הק'. (מכתב נב).

תורה ועבודת ה' בארץ ישראל

גם בידי לאמר כי גם אני מרגיש לפעמים מעט מהמתנה של "אוירא דא"י מחכים" וכו'. (מכתב צח, וכן במכתב קכד).

יש עוד להרגיש רוח אחר מבחול"ל כמדומני כמו שמרגישים יום השבת הק' מבחימות החול, ואולי בידי לאמר כי גם בתפלה רואה אני איזה שינוי לטובה ב"ה.

כן ענין אריכות ימים כמו שאמר חז"ל יש לראות זאת אף ברחובות, ביותר בבתי מדרשים, יתן ד' לכולם אריכות ימים, אנשים בני שמונים ויותר הם בגדר כאשר אמר כלב בן יפנה הקניזי ליהושע, בן ארבעים שנה אנכי וכו' ועתה זה ארבעים וחמש שנה מאז וכו' ועודני היום חזק כאשר ביום שלח אותו משה, ככחו אז כן כוחו עתה למלחמה וכו'. (יהושע יד). הכוחות והזקנה ב"ה נראה לעין.

מי שרוצה להתלמד את עצמו במדת נדיבות יבוא לירושלים... (מכתב סז).

בעת אשר הייתי מתבונן בהחסדים אשר השגנו כמו יציאת מצרים, קריעת ים סוף, כיבוש הארץ, הייתי חושב מי יתן אם הייתי אל מקום המעשה בארצנו הק' - היו כל הענינים האלו אצלי בגדר חוש, ובכלל הייתי אומר כי מקום חו"ל אינו מסוגל כ"כ שיהי נעשים רושם חזק על לבי (מכתב נו).

בידי לכתוב לו כי רואה אני את ההשגחה הנוראה ע"ד אלו אשר באו לפה, כי כולם שבע רצון והשיגו כלם לפי רצונם בכל ענינם. הנה בשבעות אלו בא בברית ארוסין מ"ר ידידנו... נ"י, אני רואה בענינו אשר השיג, השגחה נוראה לפי הכרתי כוחותיו ומצבו בכל אשר עמו... וכן כולם כמו כן. (מכתב פח).

מה מאוד נותן הזמן כעת איש לרעהו יאמר חזק. מי יוכל לשער את גודל מרוצת הזמן, כעת ירידתה היא פלאים רחמ"ל, ואל תאמר האדם כי במקומות של חו"ל אינו כך, כי דווקא במקומות הקדושים ח"ו, כי איך יתכן זאת? אם גבירה לוקה שפחה על אחת כמה וכמה, אם השורש נלקה איך יתכן שיהיו הענפים בריאים ח"ו, אך כמדומני כי ההבדל הוא כך, כי בשורש ניכר הליקוי ונגלה לעינים, ובהתולדות של השרשים קשה הוא להכיר השינויים שנעשו בכל עת. לדוגמה, במצב אור ניכר איזה שינוי לחליפה של חשך, אבל במצב של חשך אין להכיר כ"כ מצב של אפילה.

¹ מלוקט מתוך מכתביו שנדפסו ב"אור יחזקאל" ח"א, ומשאר חלקי הספר. דברים רבים נוספים מדבריו הובאו בגליון 16.